

ЖАЛПЫ БЮДЖЕТТИ ҚҰРАСТЫРУ

Компания Р1 және Р2 деген екі өнім шығарады.

Берілген нормативті және болжамды деректер негізінде 2021 жылға оперативті бюджет құру керек.

Кесте 1 – 2021 жылға нормативті деректер

Негізгі материалдар: - материал М1 - материал М2	Бағасы: 1 кг үшін \$1,20 1 кг үшін \$2,60
Негізгі жалақы	1 сағатқа \$2,05

Бір өлшем дайын өнімге арналған шығындардың мөлшері	Р1 өнімі	Р2 өнімі
- М1 материалы	12 кг	12кг
- М2 материалы	6 кг	8 кг
- еңбек шығындары	14 сағат	20 сағат

Кесте 2 - 2021 жылға болжамды деректер

	Дайын өнім		
	Р1 өнімі	Р2 өнімі	Сома
Сатылым көлемінің жоспары	5000	1000	
Бір өлшемнің бағасы, \$	105,40	164	
Кезеңнің аяғына қорлар, кг	1,100	50	
Кезеңнің басына қорлар, кг	100	50	
Кезеңнің басына қорлар, \$	8670	5810	14480
	Негізгі материалдар		
	М1	М2	
Кезеңнің басына қорлар, кг	5000	5000	
Кезеңнің басына қорлар, \$	6000	13000	19000

Компанияға өнімнің керекті көлеміне жету үшін келесі шығындар жасау керек (кесте 3), \$:

Кесте 3 – Компанияның 2021 жылға болжамды шығындары

Жалпы өндіріс шығындары	
Қосалқы материалдар	\$30000
Жанама еңбекақысы	\$70000
Басқадай төлемдер	\$25000
Э/энергия (өзгермелі бөлігі)	\$8000
Қызмет көрсету (өзгермелі бөлігі)	\$20000
Амортизация	\$25000
Мүлік салығы	\$4000
Мүлік сақтандыруы	\$500
Мастерлердің еңбекақысы	\$20000
Э/энергия (тұрақты бөлігі)	\$1000

Қызмет көрсету (тұрақты бөлігі)	\$4500
	\$208,000
Коммерциялық және әкімшілік шығындары	
Комиссиялық сыйақы	\$20000
Жарнама	\$3000
Сауда жұмыскерлердің еңбекақысы	\$10000
Көлік шығындары	\$5000
Қызметкерлердің еңбекақысы	\$10000
Қосалқы материалдар	\$1000
Әкімшілік қызметкерлердің жалақысы	\$21000
Басқадай шығындар	\$5000
	\$75,000

Шешімі: 1 ОПЕРАТИВТІ БЮДЖЕТ

Кесте 4 – Сату бюджеті

Көрсеткіштер	P1 өнімі	P2 өнімі
1 Сатылым көлемінің жоспары, кг		
2 Бағасы, \$		
3 Пайда, \$		

Кесте 5 - Өндіріс бюджеті (өнімнің көлемінде)

Көрсеткіштер	P1 өнімі	P2 өнімі
1 Сатылым көлемінің жоспары		
2 Кезеңнің аяғындағы қорлар		
3 Барлығы		
4 Кезеңнің басындағы қорлар		
5 Өндіріс бағдарламасы (3 – 4)		

Кесте 6 - Негізгі материалдар бюджеті (өндіріс қажеттілігі)

Көрсеткіштер	M1	M2
1 P1 өнімі (6000 дана * 12 кг * 6 кг)		
2 P2 өнімі (1000 дана * 12 кг * 8 кг)		
3 Материалдардың жалпы қажеттілігі, кг		
4 1 кг бағасы, \$		
5 Жалпы сома, \$		

Кесте 7 - Негізгі материалдар бюджеті (сатып алу)

Көрсеткіштер	M1	M2
1 Жалпы өндіріс қажеттілігі, кг		
2 Кезеңнің аяғындағы қорлар, кг	6,000	1,000
3 Жалпы қажеттілігі, кг		
4 Кезеңнің басындағы материалдар, кг		

5 Сатып алу жоспары, кг (3 – 4)		
6 1 кг бағасы, \$		
7 Материалдарды сатып алу шығындары, \$		

Кесте 8 - Еңбек уақыты бюджеті

Көрсеткіштер	P1 өнімі	P2 өнімі
1 Өндіріс бағдарламасы, кг		
2 Бір данаға еңбек шығындары, сағат		
3 Жалпы еңбек мөлшері, сағат		
4 Еңбекақы шығындары, \$		

Кесте 9 - Өндірістік үстеме шығындар бюджеті

Көрсеткіштер	104000 еңбек сағатқа шығындар сметасы, \$
1 Өзгермелі үстеме шығындардың сомасы	
1.1 Қосалқы материалдар	
1.2 Жанама еңбекақысы	
1.3 Басқадай төлемдер	
1.4 Э/энергия (өзгермелі бөлігі)	
1.5 Қызмет көрсету (өзгермелі бөлігі)	
2 Тұрақты үстеме шығындардың сомасы	
2.1 Амортизация	
2.2 Мүлік салығы	
2.3 Мүлікті сақтандыру	
2.4 Мастерлердің еңбекақысы	
2.5 Э/энергия (тұрақты бөлігі)	
2.6 Қызмет көрсету (тұрақты бөлігі)	
3 Жалпы үстеме шығындар	

Кесте 10 - Бір дана дайын өнімге арналған шығындарды есептеу

Көрсеткіштер	Бір дананың бағасы, \$	P1 өнімі		P2 өнімі	
		Саны	Сомасы	Саны	Сомасы
1 M1 материалы					
2 M2 материалы					
3 Негізгі еңбек					
4 Үстеме шығындар	2,00				
5 Барлығы			86,70		116,20

Кесте 11 - Кезеңнің аяғына қорлар бюджеті

Көрсеткіштер	Саны, кг	1 кг бағасы, \$	Сомасы, \$
1 Негізгі материалдар			
1.1 M1 материалы			

1.2 М2 материалы			
2 Дайын өнім			
2.1 Р1 өнімі		86,70	
2.2 Р2 өнімі		116,20	
3 Барлығы			

Кесте 12 - Өндірістік үстеме шығындар бюджеті

Көрсеткіштер	Сомасы, \$
1 Дайын өнімнің кезеңнің басындағы қорлар, \$	
2 Негізгі материалдардың қажеттілігі, \$	
3 Өндірістік жұмысшылардың негізгі еңбекақысы, \$	
4 Өндірістік үстеме шығындар, \$	
5 Өндірістің өзіндік құны, \$	636400
6 Дайын өнімнің жиынтығы, \$	
7 Дайын өнімнің кезеңнің аяғындағы қорлар, \$	
8 Сатылған өнімнің өзіндік құны, \$	549700

Кесте 13 - Коммерциялық және әкімшілік шығындар бюджеті

Көрсеткіштер	Сомасы, \$
1 Жалпы коммерциялық шығындар	
1.1 Комиссиялық сыйақы	
1.2 Жарнама	
1.3 Сауда жұмыскерлердің еңбекақысы	
1.4 Көлік шығындары	
2 Жалпы әкімшілік шығындары	
2.1 Қызметкерлердің еңбекақысы	
2.2 Қосалқы материалдар	
2.3 Әкімшілік қызметкерлердің жалақысы	
2.4 Басқадай шығындар	
3 Барлығы	

Кесте 14 - Операциялық пайда бюджеті

Көрсеткіштер	Сомасы, \$
1 Түсім, \$	
2 Сатылған өнімнің өзіндік құны, \$	
3 Жалпы табыс, \$	
4 Коммерциялық және әкімшілік шығындар, \$	
5 Операциялық пайда, \$	66300

2 ҚАРЖЫЛЫҚ БЮДЖЕТ

Кесте 15 – 31.12. 2021ж. Бухгалтерлік баланс

Көрсеткіштер	Сомасы, \$
АКТИВ	
1 Негізгі құралдар:	
- жер	50000
- ғимараттар мен жабдықтар	380000
- негізгі құралдардың тозуы	(75000)
2 Айналым қаражаттары:	
- ақша қаражаттары	10000
- дебиторлық берешек	25000
- материалдар	19000
- дайын өнім	14480
Активтер барлығы	423480
ПАССИВ	
1 Меншікті капитал	
- қарапайым акциялар	350000
- бөлінбеген табыс	60280
2 Міндеттемелер	
- табыс салығы бойынша берешек	5000
- басқадай кредиторлық берешек	8200
Пассивтер барлығы	423480

Кесте 16 – 2021ж. Ақша қаражаттарының болжамды түсімдері мен төлемдері, \$

Көрсеткіштер	Тоқсан 1	Тоқсан 2	Тоқсан 3	Тоқсан 4
1 Түсім	125000	150000	160000	221000
2 Қолма-қол төлемдер:				
- материалдар үшін	20000	35000	35000	54200
- басқадай шығындар	25000	20000	20000	17000
- еңбек ақысы	90000	95000	95000	109200
- табыс салығы	5000	---	---	---
- жабдықтар сатып алу	---	---	---	20000

Компанияда әр тоқсанның аяғына кассада 15000 \$ қалуға тиіс. Қаражаттар жетпеген кезде, несие алынады, жылдық пайыз ставкасы - 10%. Несие кезеңнің басында алынады, ал пайыздың сомасы несие өтелген кезде төленеді.

Берілген мәліметтер негізінде:

- Тоқсан сайын ақша қаражаттар ағымының бюджетін;
- Баланс жобасын;

- Табыстар мен зияндар туралы есептеменің жобасын жылдың аяғына дайындау керек (компанияның пайыздар бойынша төлемдері және 2020 ж. табыс салығының сомасы 20000 \$ құрастырады).

Кесте 17 – 2021ж. Ақша қаражаттар ағымының бюджеті

Көрсеткіштер	Тоқсан 1	Тоқсан 2	Тоқсан 3	Тоқсан 4	Жылдық
1 Бастапқы қалдық	10000				
2 Түсім	125000				
3 Меншікті қаражаттардың барлығы	135000				
4 Қолма-қол төлемдер:					
- материалдар үшін	20000				
- басқадай шығындар	25000				
- еңбек ақысы	90000				
- табыс салығы	5000				
- жабдықтар сатып алу	---				
5 Шығындардың барлығы	140000				
6 Мерзімнің аяғындағы кассадағы минималды қалдық	15000	15000	15000	15000	15000
7 Ақша қаражаттарының жалпы қажеттілігі	155000				
8 Түсімдер мен төлемдердің айырмашылығы	(20000)				
9 Қаржыландыру:					
- займ (тоқсан басында)	20000				
- займды қайтару (аяғында)	---				
- пайыздар	---				
10 Жалпы қаржылық нәтиже	20000				
11 Мерзімнің аяғына қалдық (3 – 5 + 10)	15000	15000	15325	23825	23825

Кесте 18 – 31.12.2021 ж. Бухгалтерлік баланстың жобасы

Көрсеткіштер	Сомасы, \$
АКТИВ	
1 Негізгі құралдар:	350000
- жер	
- ғимараттар мен жабдықтар	
- негізгі құралдардың тозуы	(100000)
2 Айналым қаражаттары:	194805
- ақша қаражаттары	
- дебиторлық берешек	
- материалдар	
- дайын өнім	
Активтер барлығы	544805
ПАССИВ	
1 Меншікті капитал	454805
- қарапайым акциялар	
- бөлінбеген табыс	
2 Міндеттемелер	90000
- табыс салығы бойынша берешек	
- басқадай кредиторлық берешек	
Пассивтер барлығы	544805

Кесте 19 – 2021 ж. Табыстар мен зияндар туралы есептеменің жобасы

Көрсеткіштер	Сомасы, \$
1 Түсім, \$	
2 Сатылған өнімнің өзіндік құны, \$	
3 Жалпы табыс, \$	
4 Коммерциялық және әкімшілік шығындар, \$	
5 Операциялық пайда, \$	66300
6 Пайыздар бойынша шығындар	
7 Салық салынғанға дейінгі табыс	
8 Табыс салығы	20000
9 Таза табыс	44525